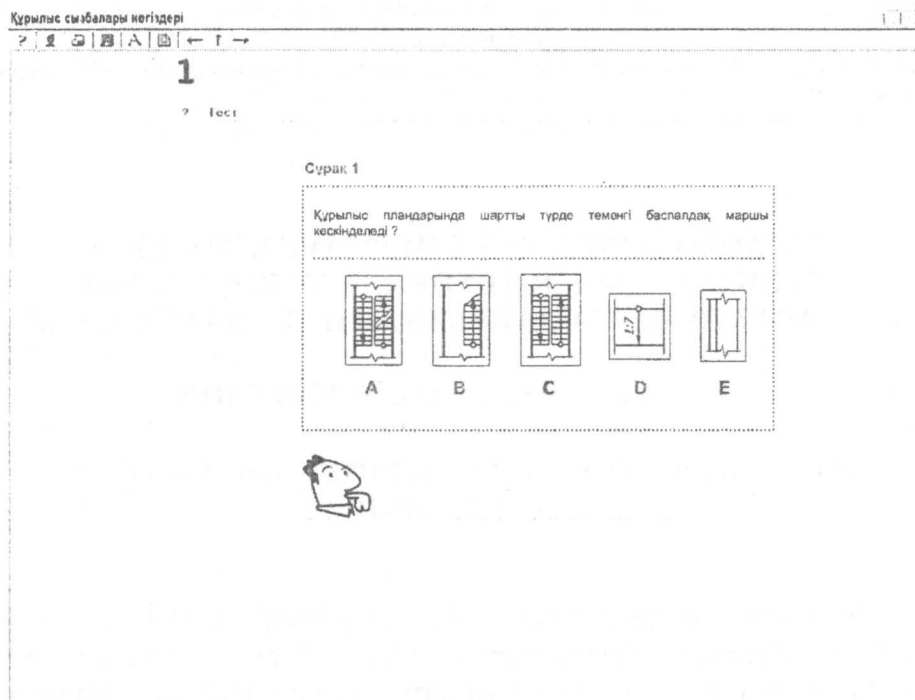

Шығыс Қазақстан Мемлекеттік Техникалық Университетінің «Сәулет теориясы және инженерлік графика» кафедрасында анимациялық клиптармен, кадрдан тыс дыбыстық түсініктемелермен берілетін электрондық оқу құралдары жасалған. Бұл қашықтықтан білім беру сапасын арттыруға үлкен жол ашады, сонымен бірге студенттерге оқу альтернативаларын таңдауды ұсынады.

Әр модульде орналастырылған тапсырмалар, студенттерден тәжірибелік, творчестволық әрекетті талап етеді. Жұмыс барысында өзіндік жұмыстың графиктік бөлімін талаптарға сәйкес орындау үшін, нормативтік құжаттарды қолдану қажеттілігі туындады.

«Құрылыс сызбалары негіздері» электрондық оқу құралында стандарттардың мәтіндік бөлімін және олардың графиктік қосымшаларын басып шығару мүмкіншілігі бар.

Сурет 2 – Тестер сұрағының бір бетінің жалпы түрі

Электрондық оқу құралы құрамына енген, электрондық оқу материалдары (дәрістер курсы, өзіндік жұмыстарға арналған жеке

тапсырмалар, аралық және қорытынды тестері), білім берудің жоғарғы деңгейін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Электрондық оқу құралдары көмегімен қандай да бір міндетті шешуге бейімделген оқу курстарын жасау, жеке бақыланатын оқыту ұйымдастыру, оқу іс-әрекетін басқару секілді міндеттер шешіледі.

Электронды оқулықтар жасау ұсынылатын шешімдердің дұрыстығы негізінде және оны жасаушыларға («Сәулет теориясы және инженерлік графика» кафедрасы оқытушылары, Д. Серікбаев атындағы ШҚМТУ Мультимедиа зертханасы көмегімен) жұмыс эффективтілігін көтеруге, жоғары сапалы электрондық оқулықтарды енгізуге және оларды оқу үрдісінде белсенді түрде қолдануға жол ашты.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Ермилова Н.Ю. Инновационное графическое образование инженера: цели, содержание, технологии. Интернет-вестник ВолгГАСУ, 2008.
2. Нурғалиева Г.К. Педагогические технологии информатизации образования. Алматы: РЦИО, 2007.

БОЛАШАҚ БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ МҰҒАЛІМДЕРІН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЭСТЕТИКАЛЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ДАЯРЛАУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Еркінбек Қағазбекұлы БОРАНҚҰЛОВ

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
аға оқытушысы

Жоғарғы оқу орындарында бейнелеу өнері және сызу пәнінің мұғалімін даярлау барысындағы білім беру моделінің жаңа бағыттарының бірі – оқушылардың нәтижеге бағытталған эстетикалық мәдениетін қалыптастыру болып табылады.

Білім берудегі осы күнгі маңызды сипаттама – жеке, әлеуметтік, кәсіби құзыреттілік болып табылады: сауатты басқару шешімдерін қабылдау үшін ақпараттарды өз бетімен тауып, талдап, тиімді пайдалана білу; бәсекеге қабілетті бизнес-орта мен кәсіпкерлік

құрылымның талаптарының арта түсуін ескере отырып, тез өзгерістерге ұшырайтын әлемде рационалды, мақсатты өмір сүру және жұмыс істей білу.

Бұл тенденциялар жоғары құзыреттілік, креативтілік, мобильдік және кәсібиліктің құрылуына бағытталған жоғары білім беруді дамытуға септігі тиеді деп ойлаймыз. Маманның технологиялық даярлығынан басқа, білім беруді дамытудың негізгі факторы өз бетінше, жауапты шешімдер қабылдай алу қабілеті, кез келген іске шығармашылықпен қарау, әрқашан білімін толықтырып отыру, коммуникативтілік, біріккен қызметке және біріккен шығармашылыққа қабілеттілік, әлеуметтік және кәсіби жауапкершілік, т.б. жеке қасиеттерін қалыптастыру болып табылады.

Бұл қасиеттерді қалыптастыру болашақ маманның ізгілік қасиетін қанағаттандыруға талпынады. Тұлғаның кәсіби дамуына үздіксіз білім берудің маңызы өте зор. Оған тұлғаның кәсіби қасиеттері «өмірлік білім беруді» қамтамасыз етуі бірден-бір себеп бола алады. Үздіксіз білім беру адамның кәсіби өзін-өзі жетілдіріп қамтамасыз етуіне және әрі қарай кәсіби дамуына көмектеседі.

Жеке тұлғаның кәсіби біліктілігін қалыптастырудағы үлкен рөл еңбек, өзара қарым-қатынастар, адамдардың әлеуметтік және саяси институттары сияқты әлеуметтік факторларға тиесілі. Бұл – диалектикалық тұтастықтың арасында жүзеге асатын процесс. [1]

Бүгінгі таңда «адам», «қалыптастыру», «жеке тұлға», «бағдарланған оқу» деген ұғымдарды көп естиміз. Философтардың айтуынша «Адам дегеніміз өмірлік қатынаста өзін еркін ұстайтын, әрекетшіл, басқа адаммен бірігіп әрекет ететін, биологиялық және әлеуметтік болмыс». Адам – дербес сананың иесі, сезімі, ойы бар ең күрделі құндылық. Күні бүгінге дейін педагогикада «Адам» ұғымы дара қолданылған жоқ, ол «жеке бас», «жеке тұлға», «индивид», «білім алушы» деген сияқты ұғымдар арқылы айтылып келді.

Л.С.Выготскийдің анықтауынша, жеке адам – белгілі бір қызмет атқарып, сол қызметті өтеуге бағытталған психикалық жүйе. Жеке адамның негізгі қызметі – қоғамда қалыптасқан адамның белгілі қарым-қатынаста іс-әрекет арқылы дамиды. Міне, осыдан барып оның әлеуметтік белгілері пайда бола бастайды. Халықтық орта, яғни, ұлттық қоғам – сол әлеуметтік теориялар (ережелерді) белгілейтін жүйе.

Адамның әлеуеттенуі – өмір бойы үздіксіз жүріп отыратын процесс. Әлеуеттену деңгейі еңбекке дейін, еңбек ету қарсаңында және еңбектен босау уақыты тәрізді үш кезеңнің барысында қалыптасады. Бұл үш кезеңнің қайсысында болмасын адамның танымдық, эмоционалдық және еріктік компоненттері дамиды. Адам әлеуеттену барысында белгілі рөлдер атқарып, әлеуметтену барысында орын алады. Әлеуеттену процесінің мазмұны жалпықоғамдық, ұжымдық, халықтық және ұлттық мазмұнға ие болады. Себебі, бұл қоғамдық категориялар өзінің болмыс-тіршілігіне, әдет-ғұрпына байланысты өзіндік талаптарын, жүріс-тұрыс нормаларын адам бойына дамытуға талпынады. Сөйтіп, тәрбие және оқыту жеке адамның әлеуметтену негізі бола алады. Жеке адамның әлеуметтенуі көптеген жағдайлардың әсер етуі нәтижесінде жүзеге асады дедік. Ендеше, белгілі ортада жеке адамның жүріс-тұрысының белсенділігі осы жағдайлардың әсер етуіне байланысты болады [2].

Тұлға өзінің көздеген міндетін шешу арқылы қоғамдық мүддені де шешеді. Сол себепті тұлға мен қоғам бір-бірімен тығыз байланысты. Қоғамда болып жатқан құбылыстардың барлығы адамдардың қатысуы салдарынан пайда болады. Адамның қалыптасуына қоғам әсері қандай болса, қоғамдағы болатын және болып жатқан құбылыстарға адамның да әсері сондай.

Қоғамдағы тәртіп нормаларын жүзеге асыратын – жеке тұлға.

«Тұлға» (латынша «persona») – ертеден келе жатқан ұғым. Тұлға – дербес әрекет ететін субъект, адамның қоғамдық өмірінің дара нысанасы. Ол әлеуметтік тіршілік ету әдісі жағынан дара болады, оның мәні индивидтің өзіндік ерекшелігінде, оның өзіндік дүниесі ерекше өмір жолын белгілейді.

Тұлға – әлеуметтік қатынастармен саналы іс-әрекетті жүзеге асырушы, нақты қоғам мүшесі, өзін басқалардан ажырата білетін, өзінің кім екенін түсінетін, есі кірген ересек кісі деген сипаттамаға лайық деп есептейді академик Т.Тәжібаев.

А.Н.Леонтьев тұлға – қоғамдағы адамның даму дәрежесіне байланысты оның психикасында болатын жаңа сапа екендігіне тоқталады.

Тұлға – өзінің ұстанымы, өмірге деген өз көзқарасы, саналы еңбек нәтижесінде қалыптасқан дүниетанымы бар адам. Мұндай адам өз ортасынан оқ бойы озық тұрады. Оның өзіндік ойлауы, сезімдері, ерік-жігері жинақтылық пен ішкі құмарлығы жоғары болады.

Тұлғаның тереңдігі оның басқа адамдармен, ортамен байланысының тереңдігін қамтамасыз етеді. Сонымен, тұлға – жай ғана адам емес, даралық сапалары, нышандары, қабілеттері дамыған, ізденгіш, ойлап табу үшін белсенді ізденуші адам. С.Л.Рубинштейн тек ұзақ уақытқа созылған өзін-өзі дамыту арқылы қалыптасқан жеке адам ғана осылайша аталуға құқық алатындығын атап өтеді [3].

Республикамыздың Президенті Н.Ә.Назарбаев өзінің «Қазақстанның егеменді ел ретінде қалыптасуы мен дамуының стратегиясы» атты еңбегінде былай деген: «Азаматтар тарапынан болсын, қоғамдық тәртіп пен заңдылықты сақтау мәселелерінде болсын мемлекеттік өкіметтің дәйекті іс-қимылы ерекше сипатта болуы тиіс». Адамның құқықтық санасы мен мәдениеті неғұрлым жоғары болса, соғұрлым қоғам дами түседі. Осының барлығы адам мен қоғамның байланысына дәлел.

Жеке тұлғаның дамуына әсер ететін факторлар әлеуметтік жағдайларға – тәрбиеге, білімге, қоршаған әлеуметтік және биологиялық ортаға, тегіне тиесілі екендігін атап өту маңызды.

Тұлға – белгілі бір қоғамның мүшесі, ол қандай болмасын бір іспен айналысады, оның азды-көпті тәжірибесі, білімі, өзіне тән өзгешеліктері болады. Осы айтылғандардың жиынтығы оны «жеке тұлға» етеді. Жеке тұлға – тарихи-әлеуметтік жағдайдың жемісі. Ол әлеуметтік ортада ғана қалыптасады. Жеке тұлғаның психикалық қасиеттерінің қалыптасуында оқу-тәрбие процесі шешуші рөл атқарады. Ал, жеке тұлғаның психикалық дамуы – оның іс-әрекеті мен мінез-құлқындағы саналығының өсіп жетілуі.

Халқымыздың қазіргі қоғамдық өзгерістерге сай даму қарқыны болашақ мамандарды даярлау барысында рухани, ұлттық болмысты қалыптастыруда білім беру моделін жаңаша құруды қажет етуде. Заман талабына сай туындаған қажеттіліктер болашақ ел иелерін ұлттың рухани қазынасымен, өнеге өнерімен сусындатуды талап етеді.

Ғылыми жұмыс барысында біз, ең алдымен, тақырыпқа байланысты «эстетика», «мәдениет», «эстетикалық мәдениет» ұғымдарының мәнін аша кетелік.

Философиялық сөздікте *эстетика* сөзі грек тілінен аударғанда «*сезімтал*», «*сезінуші*» деген ұғымдарды береді. Жалпы, *эстетика* – адамзаттың қоғамды эстетикалық тұрғыда меңгеруінің заңдылықтары, әсемдік немесе сұлулық заңдары бойынша өнердің мәні мен түрлерінің сыры туралы ғылым. Сонымен қатар, ғылыми педагогикада: «эстетика

– жалпы адамзаттық құндылықтардың мәні, олардың туындауы және халықтың оны қабылдауы, сезінуі, бағалауы туралы ғылым» деп түсіндіретін тағы да бір пікір бар.

Эстетика бұдан екі жарым мың жыл бұрын құл иеленушілік қоғамда – Мысырда, Вавилонда, Үндістан мен Қытайда пайда болып, кейіннен антикалық Греция мен Ежелгі Римде кеңінен дами бастады. Демокрит, Аристотель, Эпикур, Лукреций Кар және т.б. өздерінің материалистік тенденцияларында реалды шындықтағы заттың құрамындағы, байланыстардағы, қарым-қатынастағы, заңдылықтардағы әсемдіктің объективті негізін дәлелдеп бере алды. Бұл ой-пікірлер Платонның «... әсемдік, әдемілік – абсолюттік, мәңгілік, өзгермейтін, сезімнен жоғары идея, ал, өнер арқылы пайда болатын сезімдік заттар осы идеяның сәулесі ғана» деген ойына қарама қарсы болды.

«Эстетика» (грек. Aisthetes – сезінуші, сезім қызметіне қатысты) – көркемдік таным теориясы; әсемдік туралы, көркем шығармашылықтың жалпы заңдары туралы, адамның болмысқа эстетикалық қатынасы туралы ғылым. Эстетика ұғымы қолданысқа сұлулық, сезім жөніндегі ғылымды белгілеу мақсатымен тұңғыш рет неміс философы 1750 жылы А.Баумгартеннің ұсынысымен енгізілген.

Ол «Эстетика» атты еңбегін 1750 жылы басып шығарды. Эстетиканың ғылым ретінде жеке философиялық пәнге айналу кезеңі XVIII ғасырдан басталады. Осы кезден бастап «эстетика» ұғымы жаңа ғылым атауы ретінде қалыптасты. А.Баумгартен өзінің еңбегінде мәдениетті игерудің тікелей жолын көрсету үшін адам, эстетикалық талғамы биік, сезімтал, еңбектегі әдемілікті, табиғаттағы, өнердегі сұлулықты танып, оны сүйе, қастерлей білуі керек деген ережені негіздеген болатын.

Батыста орта ғасырда «сұмдық сұлулық туралы» мистикалық оқулармен күресте (Августин, Фома Аквинский) Қайта өрлеу дәуірінің жазушылары, суретшілері мен ойшылдарының (Ф.Петрарка, Л.Б.Альберти, Леонардо да Винчи, А.Дюрер, Дж.Бруно, М.Монтень және т.б.) еңбектерінде гуманистік реалистік тенденциялар дамыды.

Ақсүйектік эстетика идеяларын әрі қарай дамыта отырып, ағартушы теоретиктер (У.Хогарт, Д.Дидро, Ж.Ж.Руссо, Г.Э.Лессинг, Гердер және т.б.) өнердің реалды өмірмен байланысын дәлелдеді. Ал, Шиллер мен Гете олардың дәстүрін жалғастырушылар болды. Кант эстетикалық ойлаудың «қызық еместік» тұжырымын ұсынды. Ол

әсемдікті пайдаға, көркемдікті, идеялық мазмұнға қарама-қарсы қоя отырып, формалистік эстетиканың дамуына жол ашты.

Фейербах әсемдікті заттар мен құбылыстардың физикалық құрамынан, эстетикалық сезім мен талғамды – биологиялық заңдылықтардан, яғни, адам «табиғатынан» іздеуге талпынды.

Философтардың еңбектерінде эстетиканың алғы шарттары мен міндеттері, ең бастысы, адамзаттың әлемді эстетикалық жолмен меңгеруі бір-бірімен тығыз байланысқан үш түрлі аспектіде қарастырылды:

- 1) объективті шындықтағы эстетика;
- 2) субъектілік эстетика (эстетикалық сана);
- 3) өнер (объективті және субъективті эстетиканың өзіндік бірлігі іспеттес).

Эстетика өнердің өзін зерттеумен ғана шектелмейді, адамның материалдық және эстетикалық көзқарасын зерттейді. Эстетика көркем шығармашылық эстетикалық бағасын әлеуметтік, саяси бағасымен біріктіре алып қарайтын көркем сынмен тығыз байланысты.

Көрнекті эстет Ю.Б.Борев: «Эстетика дегеніміз – жалпы адамзаттық құндылықтардың, оларды тудырудың, қабылдаудың, бағалаудың және игерудің тарихи себептерінің мәні жөніндегі ғылым», – деген анықтама бере отырып, эстетикалық тәрбиеге «әсемдік заңы бойынша адамның әрекетке және көркем-өнерге эстетикалық көзқарасын, эстетикалық қажеттілігі мен шығармашылық әрекетін қалыптастыру», – деген тұжырым жасайды.

Сонымен бірге, эстетиканы «жалпыадамзаттық құндылықтарды қабылдау, бағалау жөніндегі ғылым», – деп атап көрсете отырып, бірқатар ғалымдар, бұл философиялық емес, педагогикалық ғылым деп те тұжырымдайды.

Мәселен К.Ж.Қожахметова, М.Е.Демеуова еңбектерінде «Эстетика арқылы әр түрлі салалардағы шығармашылықтың қажеттіліктері мен адамның барлық рухани қабілеттері дамиды. Өнер құралдары арқылы сана сезімі жоғары дамыған мәдениет әлемінде және адамдар мен қарым-қатынаста өзін-өзі көрсете алатын жаңа адамдар қалыптасады» – деп эстетиканы адамды жеке шығармашылық іс-әрекеттерге, жаңа мәдениеттілікке жетелейтін педагогикалық-гуманистік маңызды бөлшектерінің бірі ретінде қарастырады.

Өнер, көркем шығармалар эстетика пәніне енеді. Өнердің мәні мен заңдылықтарын зерттей келе, эстетика барлық арнайы, теориялық

және тарихи ғылымдармен, сонымен бірге, өнер туралы ғылымдармен де тығыз байланыста екендігіне көз жеткізуге болады. Алайда, эстетика – философиялық ғылым. Себебі, ол адамзаттың шындыққа эстетикалық қарым-қатынасының заңдылықтарын зерттейді. Эстетика философияға ұқсас, өмірге көзқарасты қалыптастыратын ғылым ретінде өзінің алғы шарттарын шешуде қоғамдық өмірде эстетикалық сана мен өнерді алдына қояды.

Педагогикалық философиялық сөздіктерде эстетикаға ғылым ретінде – эстетика өнердің даму заңдылықтарын зерттейтін ғылым, өнердің өмір шындығына қатынасы, оның қоғамдық рөлі, көркем шығармашылықтардың формалары мен әдістері деп түсінік беріледі.

Анықтамаларды жүйелей келе, біз – эстетика ғылым ретінде мәдениетпен, жалпыадамзаттық құндылықтарды байланыстыру үрдісінің тұтас ғылыми бейнесінің негізінде жатқан білімдер жиынтығын береді деген өз түсінігімізді береміз.

Зерттеушілердің айтуынша эстетиканың зерттеу объектісінің тұтастылығы басқа әр түрлі ғылымдардың зерттеу пәндерінің бір жерге тоғыстырылып және салыстырмалы дүние бейнесі деңгейінде құрастырылуының негізінде жасалады. Эстетика ғылымы дүниенің ғылыми бейнесінің эстетикалық бөлігін құрай отырып, жалпы дүниетанымдық және әдіснамалық негіздерімен байланысқан бөліктерінің тұтас жүйесін түзеді. Дүниені тұтас түсінуге, тек қана мәдениет жүйесінде ғылымның философиямен, этикамен, эстетикамен бірлігінің негізінде жетуге болады.

Көркем өнердің адамдардың сезіміне, жан-дүниесіне әсер ету мүмкіндіктерін ұтымды пайдаланып отырған шетелдік мәдениет құралдарының алпауыт иелері оны табыс көзіне айналдырып, құнсыз материалдармен жастар және балаларды санасыздық, ойсыздық селкілдеп бекер уақыт өткізу секілді жат істерге жетелеуде. Келе жатқан процеске қарсы Отанымызда «Мәдениет туралы» Қазақстан Республикасының Заңында өткеннен қалған мәдениет, әдебиет, өнер туындыларын тарихи құндылықтар ретінде жинақтап, сақтау және жас ұрпақ тәрбиесінде тиімді пайдалану көзделсе, «Қазақстан Республикасының тәлім-тәрбие тұжырымдамасында» жастардың рухани-эстетикалық тәрбиесіне көңіл бөлу проблемалары көтерілген [5].

Ғылыми педагогикада: «...эстетикалық тәрбие дегеніміз – өсіп келе жатқан жас буындардың өнер мен өмірдегі көркемдікті қабылдау,

түсіну қабілеттерін тәрбиелеп, эстетикалық білім мен талғамдарын қалыптастырып, эстетикалық іс-әрекет нышандарын ары қарай дамыту» - деп анықталған. Бұл мәселеге профессор Б.Лихачев эстетикалық сана қалыптастыру тұрғысынан эстетикалық тәрбиенің мақсатын – мақсатты түрде көркемдік, қасірет, асқақ, сиықсыз, әжуа секілді өмір құбылыстары мен көркемөнер туындыларын дұрыс қабылдап әсерлене алатын, оларды сезініп бағалай алатын «эстетикалық-көркемдік заңдылықтары» негізінде өмір сүретін, шығармашылық белсенді тұлға қалыптастыру үрдісі – деп белгілейді.

Ал, эстетикалық тәрбиенің мақсатына орай, оның мынадай міндеттерін іске асыру белгіленген:

- *эстетикалық қабылдау* – өнердегі және өмірдегі құбылыстардың эстетикалық қасиеттерін көре білу және жақсы-жаман тұстарын ажырату арқылы эстетикалық сезім әсерлерін бастан кешіру;

- *эстетикалық сезім* – өмір мен өнер құбылыстарын құндылық тұрғысынан бағалаудан туандайтын эмоционалды ахуал, адамның көңіл күйі болып бұл көрген, естіген, оқыған, т.б. әсерлену арқылы туындайды;

- *эстетикалық қажеттену* – эстетикалық сезімдерді бастан өткізу, көркем-эстетикалық құндылықтармен мәмілеге қажеттенулердің туындауы, өздігінен көркем істерге ұмтылысы;

- *эстетикалық талғам* – эстетикалық құбылыстар мен көркем өнер туындыларын эстетикалық мұрат және эстетикалық біліктілікпен бағалау қабілеті;

- *эстетикалық мұрат* – қоғам, табиғат, өнердегі, адам болмысындағы құбылыстарды жетілген көркемдік тұрғысынан бейнелеу болып бұл тұлғаның әлеуметтік, жеке-психикалық ерекшеліктерімен тығыз байланысты.

Педагог ғалымдар Б.Лихачев, В.В.Воронов, Н.А.Кушаева, Н.И.Киященко, Г.А.Праздников, М.С.Каган, С.Х.Раппопорт т.б. эстетикалық тәрбиенің мақсаты, міндеттері, және адамның эстетикалық қажеттенуі мен сұрау талаптарын ескере келіп, оның құрамды бөліктерін эстетикалық сана қалыптастыру, эстетикалық сезімін тәрбиелеу, эстетикалық іс-әрекетін ұйымдастыру деп белгілеген. Онда сонымен бірге, эстетикалық тәрбиенің адамгершілікке тәрбиелеу соның ішінде әдеп пен әдет, құлық тәрбиесі арасындағы байланысты ашып көрсету мен қатар еңбекке тәрбиелеу,

дене тәрбиесі, ұқыптылыққа баулу секілді тәрбиенің барлық салаларымен тығыз байланыста екені көрсетілген.

Ғылыми педагогиканың қағидаларына сүйенетін болсақ, эстетикалық тәрбие әрине отбасынан басталып, оқу-тәрбие мекемелерінде сабақтасады. Бұл әр түрлі пәндерді оқыту барысында және сабақтан тыс тәлім-тәрбие жұмыстарында жалғасуы тиіс. Жоғары оқу орындарында оқытатын барлық пәндер бойынша дәріс, семинар, практикалық сабақтар мен өздік жұмыстар, сабақтан тыс тәрбие жұмыстарының мазмұнында орын алатын эстетикалық тәрбиенің маңызы зор. Ал эстетикалық тәрбиенің басты құралдарының бірі, көркем өнердің аса ұрымтал түрлерінің бірі – бейнелеу өнері. Біздің зерттеуіміз осы бейнелеу өнері негізінде оқушылардың эстетикалық мәдениетін қалыптастыруға болашақ мұғалімдерді даярлауға арналған. Әрине, бейнелеу өнерінің бағалылығы эстетикалық талғамға байланысты. Талғам жоғарылығы мәдениет көрсеткішінің бір белгісі.

«Мәдениет» деген терминге келсек, ол қазақ тіліне арабтың «маданият», яғни «қала, қалалық» деген сөзінен енген. Бұл орта ғасырлардағы мұсылман мәдениетінің өркендеу кезеңінде қалыптасқан түсінікпен байланысты. Кейінірек, Цицеронның еңбектерінде (б.э.д. 45 ж.) бұл сөздің мағынасы күрделеніп, «Жанды жетілдіру» деген ұғыммен байланысты қарастырылды. Уақыт өткен сайын еуропалық тілдерде мәдениет сөзі «білім беру», «даму», «қабілеттілік», «құрметтеу» сияқты мағыналарға ие бола бастады. Бұл термин дами келе, тәрбиелеу, оқыту деген ұғыммен қатар, кең мағынада білім беру, білімділік, ағартушылық деген мағыналарда да қолданылған. Яғни бізге үйреншікті болып кеткен «мәдениет» ұғымының тәрбие мен біліммен байланыстылығының тамыры сонау көне заманнан бастау алады. Білімсіз және тәрбиесіз адам еш уақытта мәдениетті бола алмайтыны ақиқат, олай болса, білім мен тәрбие барлық халықтар мәдениетінің қайнар бұлағы болып табылады.

Мәдениет ұғымы тарихи қалыптасудың ұзақ даму жолынан өтті. Мысалы, Еуропа халықтары мәдениетті өркениетпен қатар қойып, байланыстырады. Тіпті кейбір шетелдік зерттеушілер «Мәдениет пен өркениет бір, олар синонимдер», «Өркениет – мәдениеттің прогресі, болашақ бой сермеуі, қоғамның парасаттылық деңгейі» деп түсіндіреді.

Бүгінгі таңдағы ғылыми еңбектерге жүгінсек, мәдениеттің 250-ден астам анықтамасы бар екен. Мәдениеттің әр түрлі тұрғыдан